

РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

УДК 339.13:368(477)

РОТОВА Тетяна,

к. е. н., доцент кафедри фінансів Київського національного торговельно-економічного університету

МАНЬКО Ірина,

начальник відділу пруденційного нагляду Нацкомфінпослуг України

РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Досліджено державне регулювання страхового ринку на сучасному етапі його розвитку. Проаналізовано дії регулятора щодо розробки нормативних документів, впровадження електронного документообігу. Зазначено важливість комунікацій серед учасників ринку під час обговорення питань, що мають стратегічне значення для страхового сектора. Відмічено значущість захисту прав споживачів страхових послуг.

Ключові слова: державне регулювання, страховий ринок, страхове законодавство, прозорість інформації, активи страховика, захист прав споживачів страхових послуг.

Ротова Т., Манько И. Регулирование рынка страховых услуг в Украине. Исследовано государственное регулирование страхового рынка на современном этапе его развития. Проанализированы действия регулятора относительно разработки нормативных документов, внедрения электронного документооборота. Указана важность коммуникаций между участниками рынка при обсуждении вопросов, имеющих стратегическое значение для страхового сектора. Отмечена важность защиты прав потребителей страховых услуг.

Ключевые слова: государственное регулирование, страховой рынок, страховое законодательство, прозрачность информации, активы страховщика, защита прав потребителей страховых услуг.

Постановка проблеми. Наразі ринок страхових послуг привертає неабияку увагу його основних гравців, державних інституцій, професійних і громадських об'єднань. Причина тому – не лише значущість цього сегмента фінансового ринку, а й нагальна потреба використовувати можливості страхового захисту для громадян, підприємств, різних

галузей економіки. Зважаючи на це, питання державного регулювання страхового ринку є актуальним у будь-якому суспільстві й на кожному етапі його розвитку.

Із набуттям Україною незалежності страхування зазнало докорінних змін у частині страхового законодавства, інфраструктури ринку, поведінки учасників. Однак сучасний його стан потребує конкретних дій на страховому ринку, що визначає актуальність вивчення витоків досліджуваного питання щодо страхування.

Те, що страховий ринок України потребує нагляду з боку держави, вже доведено. Проте останніми роками вчені зосереджують свою увагу переважно на самому ринку як економічному середовищі та його основних показниках, не заглиблюючись у питання поточної діяльності регулятора. Натомість реальні заходи та їхній вплив на ринок аналізувалися недостатньо, хоча саме вони підтверджують теоретичні положення й значущість державного нагляду та його роль на перспективи розвитку страхового ринку зокрема й фінансового ринку в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням регулювання ринку страхових послуг приділяється увага у всіх країнах. Серед зарубіжних дослідників варто зазначити Є. Коломіна, Г. Чернову, Л. Рейтмана, Т. Федорову, О. Архіпова [1]. Вагомий внесок у дослідження проблем, пов'язаних із регулюванням процесів, що відбуваються на страховому ринку, присвячено низку робіт вітчизняних науковців і практиків. Приміром, колективом київських вчених під керівництвом А. Мазаракі проаналізовано різноманітні аспекти страхового ринку: його сутність; державне регулювання; учасники, зокрема страхові посередники й експерти; фінансова безпека й стратегічне управління в страхових компаніях [2]. Серед дисертаційних робіт можна зазначити дослідження О. Філонюка щодо механізмів державного регулювання міжнародного страхового ринку для використання світового досвіду в Україні [3].

Учені О. Гаманкова, Н. Внукова, С. Ачкасова наголошують на значущості ролі держави в регулюванні процесів на страховому ринку, запобіганні монополізації та створенні умов розвитку добросовісної конкуренції [4–5]. О. Залетов досліджує особливості впливу глобалізації на регулювання страхового ринку та стандарти, затверджені Міжнародною асоціацією страхового нагляду при здійсненні злиття або поглинання страхових компаній, а також концептуальні засади макропруденційного нагляду [6–7]. Ю. Уманців та О. Міняйло дають характеристику суперечливих тенденцій еволюції фінансового ринку, зокрема страхового, в умовах глобалізації [8]. Л. Шірінян розглядає інструменти фінансового регулювання страхового ринку [9]. Останніми роками частими є інтерв'ю практиків – представників страхового ринку щодо окремих актуальних питань державного регулювання.

У цій статті, порівняно з іншими публікаціями, розглянуто заходи, спрямовані на наближення вітчизняного страхового законодавства до європейських норм і стандартів, наголошено на значущості підвищеної

уваги щодо захисту прав споживачів страхових послуг, важливості комунікації між усіма учасниками страхового ринку, особливо при обговоренні проектів документів та інших актуальних питань ринку страхування. Стаття відрізняється акцентом на практичну роботу Національної комісії, яка здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (*далі* – Нацкомфінпослуг), що важливо, з огляду на те, що її діяльність є такою, яка потребує постійних конкретних дій та удосконалення процесів, пов'язаних із певними завданнями, зокрема тих, які зазначено в Комплексній програмі розвитку фінансового сектора України до 2020 року [10].

Мета статті – дослідження окремих аспектів державного регулювання страхового ринку із ретроспективним оглядом і акцентом на проблемних питаннях сучасного етапу розвитку для окреслення перспективних напрямів нововведень у діяльності Нацкомфінпослуг.

Матеріали та методи. Застосовано методи комплексного аналізу, синтезу, абстрагування, статистики із використанням нормативних, законодавчих документів, наукової літератури щодо проблем страхового ринку та інтернет-ресурсів. Суб'єктивна оцінка питання, що досліджується, базується на аналізі масиву зазначених вище інформаційних ресурсів і власних спостереженнях під час обговорення окремих законопроектів і актуальних для страхового ринку проблем.

Результати дослідження. Страховий ринок є найбільшим сегментом ринку небанківських фінансових послуг і має важливе значення для захисту як окремих громадян, так і різних галузей економіки. Це найбільш капіталізований серед інших небанківських фінансових ринків. Станом на 30 вересня 2017 року в Україні функціонувало 2231 фінансових установ. Із них: 673 фінансові компанії, 296 страхових компаній, 196 лізингодавців, 442 ломбарди, 397 кредитних спілок, 113 інших кредитних установ, 28 юридичних осіб публічного права, 64 недержавних пенсійних фондів, 22 адміністратори недержавних пенсійних фондів. Сумарні активи учасників ринку небанківських фінансових послуг становили 208.4 млрд грн (8.7 % ВВП). Із них: активи страхових компаній – 56.8 млрд грн [11].

Показники дев'яти місяців 2017 р. свідчать, що в усіх сегментах небанківського фінансового ринку спостерігалася тенденція до зростання обсягів наданих послуг, зокрема тих, що пов'язані із забезпеченням потреб населення, підприємств малого й середнього бізнесу в фінансових послугах. Водночас якість активів небанківських фінансових установ поліпшується, зокрема, величина активів страхових компаній зросла порівняно з 30 вересня 2016 р. на 1.05 млрд грн (або на 3.1 %) і становила 62.2 % загальних активів страховиків. Такі зміни, на думку члена Нацкомфінпослуг О. Залетова, пов'язані з аллокацією активів страховиків з акцій в ОВДП і корпоративні бонди, що уможливило їм збільшити дохідність на 25 %. Депозити страховиків в національній валюті за цей період зросли й перевищили 10.1 млрд грн [12].

Фінансові показники страховиків є важливим джерелом інформації не лише для органів нагляду, партнерів страхових компаній, а й для реальних споживачів страхових послуг і потенційних клієнтів. Саме тому прозорість, доступність і повнота інформації про діяльність компанії – вимога регулятора, що відповідає часу. Така ситуація є одним із факторів наближення вітчизняного страхового ринку до європейського.

Поточний стан і розвиток ринку певною мірою є наслідком існуючого страхового законодавства, його виконання і перманентного нагляду за страховими компаніями та іншими учасниками ринку з боку регулятора. В яких напрямках і якими темпами розвиватиметься страховий ринок, як використовуватимуться фінансові ресурси страховиків – ось стрижневі питання, відповіді на які має дати держава.

У світовій практиці використовують різні підходи до державного регулювання страхової діяльності, кожен з яких залежить від чинної в країні системи права. Науковці зазвичай виділяють дві моделі: "англо-американську" (припускає, що поряд із законом важливе значення має судовий прецедент – у США, Великій Британії, Австралії, Канаді) і "континентальну" (полягає у законодавчій регламентації діяльності суб'єктів страхового ринку та систематичному контролю за дотриманням страхового законодавства, існує в Німеччині, Франції, Італії, Іспанії): нагляд за поточними операціями страховиків, їх перевірки, встановлення меж коливання тарифів, затвердження типових форм договорів з обов'язкового страхування тощо.

В Україні, яка тяжіє до останньої моделі, страховий нагляд розвивається з 1993 р., коли було утворено Комітет у справах нагляду за страховою діяльністю – "Укрстрахнагляд". У 1999 р. під час адміністративної реформи його функції передано Департаменту фінансових установ і ринків Міністерства фінансів України, а з 2003 р. ринок отримав новий контролюючий орган – Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України, яка перейменована та реформована в 2011 р. Наразі вона має назву Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг – Нацкомфінпослуг.

Розглядаючи саму дефініцію "державне регулювання ринку", доречно зауважити, що більшість науковців вважають (і з цим можна погодитися), що це сукупність методів, засобів впливу держави на економіку для забезпечення нормальних умов функціонування її галузей. Я. Шумелда визначає державне регулювання страхової діяльності як систему засобів і методів, здійснюваних на правовій основі з метою визначення меж і правил функціонування страхового ринку та діяльності страхових компаній [13, с. 10].

К. Балицька розглядає причини потреби державного регулювання страхової діяльності й окреслює три рівні здійснення регулювання: стратегічний, тактичний, оперативний, а потім усередині кожного з них робить поділ ще на кілька груп залежно від причин врегулювання і зазначає, хто є вигодонабувачем [14, с. 112–113]. Останнє

є некоректним, оскільки за Законом України "Про страхування" чітко зазначено, хто такий "вигодонабувач".

Якщо здійснити історичний екскурс, то значущим для ринку й регулятора стало 9 грудня 1996 р., коли було затверджено положення "Про Єдиний державний реєстр страховиків (перестраховиків) України". До нього занесено страхові компанії, яким присвоєно відповідний номер і видано свідоцтво про реєстрацію. Після перереєстрації в I кварталі 1997 р. вилучено з державного реєстру страховиків ті компанії, діяльність яких не забезпечувала виконання вітчизняного страхового законодавства щодо мінімального розміру статутного фонду. Якщо станом на 01.01.1997 р. в Україні діяло 325 страховиків, то на 01.02.1998 р. залишилося лише 240.

Складним для вітчизняної економіки був період, пов'язаний із приватизацією. Він торкнувся і страхових компаній. У 2006 р. на продаж було виставлено ВАТ "НАСК "Оранта". У 2003 р. Держфінпослуг листом від 03.07.2003 р. № 38/07-5 надала Фонду державного майна інформацію щодо обґрунтування доцільності закріплення у державній власності акцій ВАТ "НАСК "Оранта" в розмірі 50 % плюс 1 акція. Того року Кабінет Міністрів України своєю постановою відібрав у компанії монопольне право здійснювати деякі види державного обов'язкового страхування (приміром, життя і здоров'я суддів), і в редакції Закону "Про страхування", прийнятому в 2001 р., державне страхування було замінено на компенсаційні виплати з державного бюджету.

Розглянемо тимчасові адміністрації в страхових компаніях, які вводилися регулятором для вивчення фінансових показників і аналізу їхньої платоспроможності, виявлення і розслідування зловживань з боку керівництва страховика. Тимчасові адміністратори працювали в таких компаніях, як "РАЙП", "Добробут", "Гарантія", "Інтер", "Зеніт", "Еталон". На сьогодні вони в державному реєстрі відсутні. Ці приклади підтверджують значущість перманентного державного контролю за страховими компаніями та потребу швидких заходів у разі виявлення ознак, які можуть привести до банкрутства. У вітчизняній науці відсутні ґрунтовні дослідження причин, що призвели до банкрутства страховиків, і наслідків цього як для страхувальників, так і для ринку в цілому.

Також практично немає досліджень щодо процесу злиття та поглинання страхових компаній. Наведемо дані щодо угод М&А в Україні в *табл. 1*.

Згадуючи місію Нацкомфінпослуг, яка сформульована як "створення умов для належного та ефективного функціонування ринків небанківських фінансових послуг, зміцнення системної стабільності на цих ринках, забезпечення захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг, а також інтеграція у світовий фінансовий простір без загроз національним інтересам і економічній безпеці України" [15], не можна не звернути увагу на дослідження харківських учених. За даними 2010, 2014 та 2016 рр. вони прогнозують ймовірність реалізації

сценаріїв розвитку страхового ринку України на основі створення єдиного мегарегулятора ринків фінансових послуг [16, с. 42–55].

Таблиця 1

Угоди злиття та поглинання в Україні (М&А Україна)*

Дата угоди	Об'єкт поглинання / угоди М&А	Продавець	Покупець	Штаб-квартира (покупець)	Сума угоди, (млн дол. США)	Предмет угоди, %
Квітень 2015	ПАТ "Страхова компанія «Стар-Поліс»"	–	Asito Kapital S.A	Румунія	–	99
Липень 2015	"ІНГО Україна", "ІНГО Україна Життя"	"Ингосстрах" (РФ)	–	–	–	–
Листопад 2015	ПАТ "Страхова компанія «МетЛайф»"	American Life Insurance Company	Met Life Global Holding Company II GmbH	Швейцарія	4.5	100
Грудень 2015	СК "Альфа Страхування"	Alfa Group Consortium	ABH Ukraine / Альфа-Банк Україна / Alfa Group Consortium	Кіпр / Україна	–	95
Березень 2016	СК "Альфа Страхування"	Innocast Holdings	ABH Ukraine Limited	Кіпр	–	95
Серпень 2016	ПАТ "Страхова група «ТАС»" і ПАТ "Страхова компанія «ТАС»"	TAS Group	Bailican Limited	Кіпр	–	100
Серпень 2016	НДІ Страхування	Talanx International AG	Euroins Insurance Group AD	Болгарія	–	90
Травень 2017	ПАТ "Українська аграрно-страхова компанія"	Talanx International AG	ТОВ "Агрофірма «Добробут»"	Україна	–	76

* Відібрано авторами з масиву даних угод щодо злиття та поглинання в Україні на підставі [17].

Законопроект № 2413-а (відомий як "Закон про спліт"), що розглядався у Верховній Раді ще в 2016 р., передбачає консолідацію функцій з державного регулювання ринків фінансових послуг, скасування Нацкомфінпослуг і передачу її функцій Національному банку України і Нацкомісії з цінних паперів і фондового ринку. За цей час неодноразово робилися спроби проголосувати проект, проте й донині питання створення мегарегулятора, його варіантів, доцільності та своєчасності для українського фінансового небанківського ринку обговорюються. Усі погоджуються з тим, що реформа потрібна, але після ґрунтовного обговорення всіх позицій, визначення покрокових дій з реалізації завдань, проведення консультацій з широким колом учасників ринку. Ігнорування цих факторів і механічне копіювання європейської

практики може призвести до посилення негативних процесів на ринку, недовіри споживачів до фінансового сектора загалом і страхового зокрема. Зазначене дослідження науковців підтверджує, що сценарій прискореного розвитку страхового ринку України мав більш ймовірнісний характер тільки в 2010 та 2014 рр., а 2016 р. – за існуючої моделі державного регулювання страхування в Україні.

Поки питання залишається невирішеним, хоча цей законопроект включено до меморандуму співпраці між Україною і Міжнародним валютним фондом. Натомість більшість гравців страхового ринку висловлюють доволі критичне ставлення щодо створення мегарегулятора. На сьогодні функції нагляду саме страхового ринку покладено на Департамент страхового регулювання та нагляду (ДСН) як структурний підрозділ Нацкомфінпослуг (рисунок).

Основні завдання Департаменту страхового регулювання та нагляду Нацкомфінпослуг України

Побудовано на підставі Положення про департамент страхового регулювання та нагляду.

Підтвердженням реального виконання завдань є, приміром, проект Розпорядження "Про затвердження Положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу і платоспроможності, ліквідності, доходності, якості активів і ризикованості операцій страховика". Цей документ викликав певний відгук на страховому ринку. На думку представників професійних об'єднань, у Положенні містяться норми,

які, в разі їх прийняття, порушуватимуть норми чесної конкуренції, а нормативи платоспроможності для невеликих страховиків із обсягом страхових премій менше ніж 200 млн грн на рік створить загрозу існування для понад 100–140 компаній, що здійснюють ризикові види страхування. Результативність комунікацій із представниками страхового ринку корисна з тієї позиції, що практику та досвід страховиків, які давно й успішно працюють, треба використовувати ще на стадії розробки важливих документів. Участь в обговоренні інших державних органів контролю, зокрема Антимонопольного комітету України, уможливує водночас різнопланово обговорити проблему та винайти найоперативніші й найефективніші кроки вирішення.

Дослідження деяких заходів Комплексної програми розвитку фінансового сектора України до 2020 р., за якими Нацкомфінпослуг визначена співвиконавцем, показало:

по-перше, щодо стратегії макропруденційної політики, спрямованої на мінімізацію системних ризиків. Протягом 2017 р. одним з основних напрямів такого нагляду стало запровадження щорічного інформування регулятора про дотримання фінансових нормативів та істотні операції з активами (введено для страховиків зі страхування життя та страховиків, на яких надійшла велика кількість скарг). Такі дії можна віднести до системного моніторингу із функцією упередженого характеру. На сайті регулятора розташовується щомісячний звіт про роботу зі зверненнями громадян із коментарем щодо критеріїв відбору компаній;

по-друге, з питання регулярної оцінки якості активів для визначення потреби реструктуризації діяльності, достатності капіталу та ліквідності. Страховикам встановлена вимога разом з річною звітністю надавати інформацію щодо ключових ризиків і результатів стрес-тестування;

по-третьє, розробка інструментів і каналів комунікації для створення системної комунікації з метою підвищення прозорості дій регулятора. Тут треба розрізняти комунікацію із учасниками безпосередньо страхового ринку та інших структур, які опосередковано, але з ним пов'язаних – приміром Міністерством внутрішніх справ і Національною поліцією України, – щодо забезпечення контролю за наявністю полісів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів;

по-четверте, посилення вимог до системи ризик-менеджменту учасників фінансового сектора. На виконання цього завдання регулятор розробив і вніс зміни до звітних даних страховика в частині розкриття в пояснювальній записці додаткової інформації [18]. Тепер страховик розкриває: загальну структуру, основні завдання, функції та підзвітність підрозділу страховика, що виконує функцію оцінки ризиків; перелік ризиків, які ідентифікує у своїй діяльності (андеррайтинговий, ринковий, операційний, учасника фінансової групи); перелік ризиків, які потребують мінімізації їх наслідків; стратегію керівництва щодо зменшення вразливості страховика до ризиків.

Такий огляд страхового ринку потрібний для оцінки капіталу та якості активів страховиків, особливо основного сегменту – *non-life* страхування. Він уможливить визначити стан конкуренції на ринку, а узагальнена інформація має бути представлена регулятором на сайті комісії.

Щодо спрощення та уніфікації звітності, яка подається страховиками регуляторів, то в 2019 р. планується провадження фінансової звітності у форматі *XBRL (eXtensible Business Reporting Language)*. Цей стандарт, який широко використовується у світі при обміні ділової інформації, містить загальні для учасників ринку та регулюючих органів вимоги до подання бізнес-звітності. Першими користувачами *XBRL* були регулюючі органи, такі як Федеральна корпорація зі страхування вкладів США (*Federal Deposit Insurance Corporation*, створено в 1933 р.) і Комітет європейських органів банківського нагляду (*Committee of European Banking Supervisors, CEBS*). Наразі *XBRL* використовується в багатьох країнах регуляторами фондових бірж і ринку цінних паперів, банківським надглядом, податковими органами й національними статистичними агентствами.

Із січня 2018 р. Нацкомфінуслуг перейшла на систему електронного документообігу, і всі внутрішні процеси й документи (службові записки, накази, реєстрація вхідної кореспонденції, її обробка, відповіді тощо) виконуються в електронному вигляді.

Інформованість щодо чинного страхового законодавства, швидке реагування на запити споживачів, наявність зворотного зв'язку, прозорість інформації – також доказ дій наглядового органу. В 2016 р., за результатами вжитих заходів впливу Нацкомфінпослуг, загальний обсяг страхового відшкодування після розгляду звернень з питань страхової діяльності становив 118.04 млн грн (у 2015 р. – 68.0 млн грн). Дані зі звітів наведено в *табл. 2*.

Таблиця 2

**Результати інспекційної діяльності
Департаменту страхового регулювання та нагляду**

Показник	2013	2014	2015	2016	2017
Кількість проведених перевірок: усього,	138	138	32	68	80
<i>зокрема:</i>					
планових	68	38	25	29	0
позапланових	70	100	7	39	80
Кількість застосованих заходів впливу: усього,	854	848	430	488	528
<i>зокрема:</i>					
анульовано ліцензій	286	261	201	459	218
накладено штрафних санкцій, тис. грн	1547	1599	653	1448.9	4316.3
стягнуто штрафних санкцій, тис. грн	1037	676.6	396.1	511.7	2173.7

Складено за матеріалами звітів Нацкомфінпослуг за 2013–2017 рр. [19].

Налагодження контактів із споживачами страхових послуг, вивчення їхніх проблем і допомога в розв'язанні, оприлюднення результатів роботи – все це наразі є особливо важливим. Регулятор не здійснював належний нагляд у 2016 р., унаслідок чого п'ять великих компаній зі страхування життя зникли із грошима своїх клієнтів. На вимогу Всеукраїнського об'єднання споживачів страхових послуг "Страховий захист" проведено кілька спільних засідань із представниками Нацкомфінпослуг задля посилення контролю за платоспроможністю "лайфових" компаній.

Відповідно до вимог Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про звернення громадян" щодо електронного звернення та електронної петиції" сьогодні можна подати електронні звернення з використанням мережі Інтернет і засобів електронного зв'язку. Однак варто звернути увагу і на рівень захисту страхувальників, а саме – як придбано поліс. Адже в нашій країні страхові продукти можуть поширювати різні типи осіб або установ (агенти, брокери, співробітники банківського сектора, туристичні агенції). Отже, мають бути забезпечені єдині стандарти обслуговування та захисту прав споживачів. За такого підходу є сенс ознайомитися із досвідом європейських країн і оновленим змістом Директиви Європейського парламенту та Ради ЄС 2016/97 "Про реалізацію страхових продуктів", мета якої полягає в приведенні у відповідність національних норм, що стосуються реалізації страхових продуктів. Директива уможливорює адаптувати її положення до існуючих особливостей конкретного ринку та законодавчої системи в кожній країні-учасниці. Зокрема, в Директиві зазначено, що вона "...спрямована на мінімальну гармонізацію і, отже, не повинна заважати країнам-учасницям затверджувати або запроваджувати більш жорсткі норми з метою захисту клієнтів, за умови, що такі норми не суперечать законодавству Європейського Союзу" [20]. Важливою є і нова редакція Платіжної директиви ЄС (*Directive on Payment Services II PSD2*), яка набула чинності 13 січня 2016 р. і встановлює нові вимоги до архітектури фінансових послуг, зокрема страхових.

Значною подією для всього страхового ринку є введення 7 лютого 2018 р. електронного полісу з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. Такий поліс унеможливорює випадки надання страховиком або страховим агентом у паперовому вигляді без відповідної реєстрації в Єдиній централізованій базі даних (ЄЦБД). Передбачаючи зазначену подію і враховуючи потребу зменшення випадків зловживань з боку недобросовісних агентів, Нацкомфінпослуг прийнято спеціальне розпорядження [21]. Проте потрібні подальші кроки з удосконалення цього виду страхування, а саме: внесення змін до чинного Положення про єдину централізовану базу даних із згаданого вище виду страхування (або прийняття його нової редакції); розробка та затвердження корегувальних коефіцієнтів для такого нового виду транспорту як електромобілі.

На часі прийняття нового Закону "Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів" і безумовно – нової редакції Закону "Про страхування", який пройшов перше читання у Верховній Раді й уможливить перевести на євростандарти класифікацію видів страхування. С. Ачкасова цілком слушно вважає умовами для зміни державного регулювання страхового ринку відповідно до кращих стандартів ЄС не лише захист інтересів страхувальників і створення умов для розвитку ринку, а й потребу "...забезпечити захист прав клієнтів, дотримання вимог законодавства, протидії монополізації і створення умов для справедливої конкуренції на страховому ринку..." [22, с. 51–52].

Вітчизняний страховий ринок має відчувати системну політику з боку держави, яка мусить базуватися на прозорості прийняття й реалізації регуляторних рішень, укріпленні фінансових засад страховиків та їхньої конкурентоспроможності, пріоритетності прав споживачів страхових послуг.

Висновки. Державне регулювання страхового ринку як комплекс різнопланових заходів, спрямованих на розвиток ринку страхових послуг, відповідає визначеним стратегічним завданням, потребує чіткого бачення дій на перспективу разом із перманентними поточними заходами в умовах відкритості та повноти інформації, впровадження нововведень у всі напрями роботи. Нагляд за страховим ринком має певну історію, яка невід'ємна від історії самого ринку та яку можна спостерігати сьогодні, аналізуючи ті процеси, що відбуваються.

Розвиток страхування у нашій державі, як у будь-якій країні світу, його кількісні та якісні показники значною мірою залежать від державного страхового нагляду. Аналіз діяльності регулятора та проектів документів, що ним розроблено й упроваджено у страхову практику задля прийняття змін до законодавства, має обговорюватися із залученням досвідчених учасників страхового ринку, наукової спільноти та страхових об'єднань. Страховий ринок у найближчий час має стати свідком важливих кроків, що уможливить наблизити державне регулювання вітчизняного страхування до європейських стандартів з урахуванням вітчизняних реалій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Архипов А. П., Базанов А. Н., Белозеров С. А. и др. Страхование и управление рисками: проблемы и перспективы : монография ; под ред. С. А. Белозерова, Н. П. Кузнецовой. М. : Проспект, 2017. 528 с.*
2. *Страховий ринок України: стан та перспективи розвитку : монографія ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. 460 с.*
3. *Філонюк О. Ф. Державне регулювання страхової справи в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. управл. : 25.00.02. Нац. акад. держ. управл. при Президентові України. Київ. 2010. 22 с.*

4. *Гаманкова О. О., Гаманков Д. В., Димніч О. В.* Теоретичні засади визначення ролі та місця держави на страховому ринку. *Фінанси України.* 2014. № 9. С. 65—78.
5. *Внукова Н. М., Ачкасова С. А.* Європейський вектор формування ефективної моделі державного регулювання страхової діяльності в Україні. Грудневі читання "Європейський вектор розвитку страхового ринку України" : зб. мат. XI Міжнар. наук.-практ. конф. за заг. ред. проф. В. Д. Базилевича (м. Київ, 1–2 грудня 2016 р.). Київ : Едельвейс, 2016. Вип. XI, Т. 1. С. 21—23.
6. *Залетов О.* Вплив глобалізації світової економіки на державне регулювання страхового ринку. *Світ фінансів.* 2014. № 2. С. 89—94.
7. *Залетов О.* Концептуальні засади макропруденційного нагляду та регулювання страхової діяльності. *Вісн. КНУ ім. Тараса Шевченка. Економіка.* 2014. № 156. С. 30—34.
8. *Уманців Ю., Міняйло О.* Фінансовий ринок у системі економічних відносин. *Вісн. КНТЕУ.* 2015. № 5. С. 72—82.
9. *Шірінян Л.* Фінансове регулювання страхового ринку: проблеми теорії та практики : монографія. Київ : Центр учбової літ., 2014. 458 с.
10. *Комплексна програма розвитку фінансового сектора України до 2020 року.* Постанова НБУ від 18.06.2015 № 391. Дата оновлення: 16.01.2017. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/vr028500-17/paran15#n15> (дата звернення : 12.02.2018).
11. *Небанківський фінансовий ринок у цифрах.* URL : <http://afi.org.ua/articles/nebankivskiy-finansoviy-riнок-u-cifrah> (дата звернення : 08.02.2018).
12. *Залетов А.* Все сегменты небанковского финрынка Украины в 2017 году показали рост объемов предоставленных услуг. URL : <http://interfax.com.ua/news/interview/476207.html> (дата звернення : 09.02.2018).
13. *Шумелда Я. П.* Страхування : навч. посіб. Київ : Бізон, 2007. 384 с.
14. *Балицька К. Е.* Державне регулювання страхової діяльності в Україні. *Управління розвитком.* 2014. № 13. С. 111—113.
15. *Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.* URL : <https://www.nfp.gov.ua/ua/Pro-nas.html> (дата звернення : 01.02.2018).
16. *Реформування ринків фінансових послуг в умовах інтеграції до європейського фінансового простору : монографія ; наук. ред. Р. Пукала, проф. Н. М. Внукова.* Харків : ТО Ексклюзив, 2016. 166 с.
17. *Сделки слияния и поглощения в Украине (M&A Украина).* URL : <https://inventure.com.ua/tools/database/m%26a#sthash.iR5CcR5t.dpuf> (дата звернення : 11.02.2018).
18. *Про затвердження Змін до Порядку складання звітних даних страховиків. Розпорядження Нацкомфінпослуг від 24.11.2016 № 2924.* URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1660-16> (дата звернення : 13.02.2018).
19. *Річні звіти Нацкомфінпослуг.* URL : <https://www.nfp.gov.ua/ua/Richnizvity-Natskomfinposlul.html> (дата звернення : 06.03.2018).
20. *Директива (ЄС) 2016/97 Європейського Парламенту та Ради від 20 січня 2016 року про реалізацію страхових продуктів (у новій редакції).* Офіційний журнал Європейського Союзу. 02.02.2016 EN. L 26/19.
21. *Про затвердження Змін до Положення про особливості укладання договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності*

власників наземних транспортних засобів. Розпорядження Нацкомфінпослуг від 31.08.2017 № 3631. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1197-17> (дата звернення : 10.02.2018).

22. *Achkasova S.* The governmental regulation of the insurance market in the Evrope an integration processes. *Journal of The Economic Annals-XXI.* 2015. N 7—8 (2). P. 49—52. DOI : <https://doi.org/10.21003/ea>.

Стаття надійшла до редакції 19.02.2018.

Rotova T., Manko I. Regulation of the insurance services market in Ukraine.

Background. Insurance market, its development and indexes largely depend on a state supervision. The real operating of regulator and its influence on insurance companies and consumers of insurance services are actual.

The aim of the article is an analysis of practical aspects of the government control of the insurance market.

Material and methods. Complex analysis, abstracting, statistics using normative, legislative documents, official statistics and Internet resources.

Results. Work of supervisory authority and its basic tasks are considered in different periods (privatizing, temporal administrations). Opinions of different market participants regarding transmission of the insurance market regulator functions to the National bank are brought. Implementation Analysis of the Comprehensive Program for the Financial Sector Development to 2020 in the part of the insurance market tasks testifies the actions transparency, toughening up the requirements regarding the risk management system and insurers financial responsibility. The directions on which it is expedient to improve the state regulation of the insurance market, the reporting of insurers, the awareness of policyholders are determined. Projects of documents developed for introduction into insurance practice should be discussed with the involvement of participants in the insurance market.

Conclusion. Supervision of the insurance market has a certain history, which is inseparable from the market history itself. Today we need a clear vision of the future and permanent ongoing activities in conditions of openness, information completeness, innovations. The pace of the insurance market development, use of the insurers financial resources, the implementation of strategic level plans will allow to approximate domestic insurance to European standards.

Keywords: state regulation, insurance market, insurance legislation, information transparency, insurer's assets, protection of consumer rights of insurance services.

REFERENCES

1. *Arhipov A. P., Bazanov A. N., Belozarov S. A. i dr.* Strahovanie i upravlenie riskami: problemy i perspektivy : monografija ; pod red. S. A. Belozerova, N. P. Kuznecovoj. M. : Prospekt, 2017. 528 s.
2. *Strahovyj rynek Ukrainy: stan ta perspektivy rozvytku : monografija ; za zag. red. A. A. Mazaraki.* Kyi'v : Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-t, 2007. 460 s.
3. *Filonjuk O. F.* Derzhavne reguljuvannja strahovoi' spravy v Ukraini : avtoref. dys. ... kand. nauk z derzh. upravl. : 25.00.02. Nac. akad. derzh. upravl. pry Prezydentovi Ukrainy. Kyi'v. 2010. 22 s.

4. *Gamankova O. O., Gamankov D. V., Dymnich O. V.* Teoretychni zasady vyznachennja roli ta misecja derzhavy na strahovomu rynku. *Finansy Ukrainy*. 2014. № 9. S. 65—78.
5. *Vnukova N. M., Achkasova S. A.* Jevropejs'kyj vektor formuvannja efektyvnoi' modeli derzhavnogo reguljuvannja strahovoi' dijal'nosti v Ukraini. Grudnevi chytannja "Jevropejs'kyj vektor rozvytku strahovogo rynku Ukrainy" : zb. mat. HI Mizhnar. nauk.-prakt. konf. za zag. red. prof. V. D. Bazylevycha (m. Kyi'v, 1–2 grudnja 2016 r.). Kyi'v : Edel'vejs, 2016. Vyp. XI, T. 1. S. 21—23.
6. *Zaljetov O.* Vplyv globalizacii' svitovoi' ekonomiky na derzhavne reguljuvannja strahovogo rynku. *Svit finansiv*. 2014. № 2. S. 89—94.
7. *Zaljetov O.* Konceptual'ni zasady makroprudencijnogo nagljadu ta reguljuvannja strahovoi' dijal'nosti. *Visn. KNU im. Tarasa Shevchenka. Ekonomika*. 2014. № 156. S. 30—34.
8. *Umanciv Ju., Minjajlo O.* Finansovyj rynek u systemi ekonomichnyh vidnosyn. *Visn. KNTEU*. 2015. № 5. S. 72—82.
9. *Shirinjan L.* Finansove reguljuvannja strahovogo rynku: problemy teorii' ta praktyky : monografija. Kyi'v : Centr uchbovoi' lit., 2014. 458 s.
10. *Kompleksna* programa rozvytku finansovogo sektora Ukrainy do 2020 roku. Postanova NBU vid 18.06.2015 № 391. Data onovlennja: 16.01.2017. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/vr028500-17/paran15#n15> (data zvernennja : 12.02.2018).
11. *Nebankivs'kyj* finansovyj rynek u cyfrach. URL : <http://afi.org.ua/articles/nebankivskiy-finansoviy-rinok-u-cifrah> (data zvernennja : 08.02.2018).
12. *Zaletov A.* Vse segmenty nebankovskogo finrynka Ukrainy v 2017 godu pokazali rost ob'emov predostavlennyh uslug. URL : <http://interfax.com.ua/news/interview/476207.html> (data zvernennja : 09.02.2018).
13. *Shumelda Ja. P.* Strahuvannja : navch. posib. Kyi'v : Bizon, 2007. 384 s.
14. *Balyc'ka K. E.* Derzhavne reguljuvannja strahovoi' dijal'nosti v Ukraini. *Upravlinnja rozvytkom*. 2014. № 13. S. 111—113.
15. *Pro Nacional'nu* komisiju, shho zdijsnjuje derzhavne reguljuvannja u sferi rynkiv finansovyh poslug. URL : <https://www.nfp.gov.ua/ua/Pro-nas.html> (data zvernennja : 01.02.2018).
16. *Reformuvannja* rynkiv finansovyh poslug v umovah integracii' do jevropejs'kogo finansovogo prostoru : monografija ; nauk. red. R. Pukala, prof. N. M. Vnukova. Harkiv : TO Ekskljuzyv, 2016. 166 s.
17. *Sdelki* slijanja i pogloshhenija v Ukraine (M&A Ukraina). URL : <https://inventure.com.ua/tools/database/m%26a#sthash.iR5CcR5t.dpuf> (data zvernennja : 11.02.2018).
18. *Pro zatverdzhennja* Zmin do Porjadku skladannja zvitnyh danyh strahovykiv. Rozporjadzhennja Nackomfinposlug vid 24.11.2016 № 2924. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1660-16> (data zvernennja : 13.02.2018).
19. *Richni* zvity Nackomfinposlug. URL : <https://www.nfp.gov.ua/ua/Richni-zvity-Natskomfinposlugh.html> (data zvernennja : 06.03.2018).
20. *Dyrektyva* (JeS) 2016/97 Jevropejs'kogo Parlamentu ta Rady vid 20 sichnja 2016 roku pro realizaciju strahovyh produktiv (u novij redakcii'). *Oficijnyj zhurnal Jevropejs'kogo Sojuzu*. 02.02.2016 EN. L 26/19.
21. *Pro zatverdzhennja* Zmin do Polozhennja pro osoblyvosti ukladannja dogovoriv obov'jazkovogo strahuvannja cyvil'no-pravovoi' vidpovidal'nosti vlasnykiv nazemnyh transportnyh zasobiv. Rozporjadzhennja Nackomfinposlug vid 31.08.2017 № 3631. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1197-17> (data zvernennja : 10.02.2018).
22. *Achkasova S.* The governmental regulation of the insurance market in the Evrope an integration processes. *Journal of The Economic Annals-XXI*. 2015. N 7—8 (2). P. 49—52. DOI : <https://doi.org/10.21003/ea>.